

rehabilitovat všechny odsouzené a stíhané ukrajinské wachmany z vyhlazovacích táborů.

Krátce před svým propuštěním z Hlavní komise je autor pověřen vyhledáním materiálů o Ivanu Marčenkovi, který je podle nových zjištění Demjanjukových obhájců skutečným „Ivanem Hrozným“. V samotném procesu se jednalo o důležitý předěl. Polská strana však není schopna poskytnout více než pár informací, které do záležitosti nevnášejí nic užitečného. Kdyby se Wilczurova kniha zabývala primárně Demjanjukovým procesem ve spojení s „Ivanem Hrozným“, což však její ambicí není, bylo by možné konstatovat, že je zde osobě Marčenka věnováno příliš málo místa, než by s ohledem na okolnosti zasluhovala. V širším kontextu totiž do procesu prosákly nové skutečnosti, pocházející od sovětských vyšetřovatelů, kteří v letech 1944–1978 podrobili výslechům mnoho ukrajinských wachmanů z Treblinky i ukrajinských děvčat sloužících v tomtež táboře. Ve zmíněných výpovědích, poskytnutých americkým vyšetřovatelům, se znepokojivě často objevuje právě jméno Ivan Marčenko, jenž je podle obhájců oním „Ivanem Hrozným“, nikoli Demjanjuk. Ten tak byl kvůli pochybnostem skutečně propuštěn a unikl trestu smrti. Právě tato finální verze procesu se v souladu s koncepcí knihy utápí v příliš kusém informování čtenáře, upozaděna popisem rozkladu Hlavní vyšetřovací komise a půtek mezi autorem a těmi, kteří jej vystrnadili z jeho pracoviště.

Jakkoli se knihou jako červená nit táhne Wilczurovo přesvědčení, že Demjanjuk byl „Ivanem Hrozným“, na konci připouští, že „bez ohledu na to, zda byl, nebo nebyl obsluhou plynové komory v Treblince, určitě sloužil v SS“ (s. 176). Zároveň vybízí čtenáře, aby si udělal vlastní názor: „Zda je Ivan Demjanjuk ‚Ivanem Hrozným‘ z Treblinky a Sobiboru, či není?“ (s. 181). Svůj názor tak nikomu nevnučuje; takto ostatně knihu ani nezamýšlel. Demjanjukův proces mu však poskytl jedinečnou příležitost k rozkrytí zákulisních intrik úplatných polských státních zaměstnanců, jejichž postoje rozežíraly polskou suverenitu zevnitř. Otázkou zůstává, zda se tak děje stále, neboť především východní území Polska jsou jablkem sváru mezi polskými obyvateli a ukrajinskými radikálními nacionalisty.

Cíl Wilczurovy knihy lze vyčíst z jeho závěrečného konstatování: „Podařilo se mi informovat mínění celého, bez výjimky, světa o kulisách záležitosti, o záměrech mezinárodních organizací sdružujících vrahy z období druhé války, o úsilí těchto organizací získat naprostou rehabilitaci účastníků holocaustu, zvláště Němců, Ukrajinců a Litevců“ (s. 172). Kniha tak skutečně není a priori dokumentem o Demjanjukově procesu, nýbrž cenným vhledem do struktur a postupů Hlavní komise vyšetřování nacistických zločinů v Polsku, vykreslených zde kazuisticky. Současně nabízí analýzu polské perspektivy a přínosu v nejdelším procesu s válečným zločincem.

Michal Chochołatý

Michal DRAGOUN, *Středověké rukopisy v českých zemích. Handbušek kodikologa*, Praha, Scriptorium, 2018, 189 s., ISBN 978-80-88013-75-4

Zásadní monografii pro studenty historie a archivářství, kodikology a historiky zabývající se středověkem, ale i laickou veřejnost se zájmem o rukopisy vydal Michal

Dragoun, v dnešní době jeden z největších expertů na kodikologii a českou středověkou knižní kulturu. V této praktické příručce, kterou nazývá „handbuškem kodikologa“, nabízí komplexní a obecný návod na analýzu a interpretaci rukopisů. Nejedná se pouze o přehled pravidel, tato publikace je vysoce praktickým příkladem reálné práce kodikologa v téměř učebnicovém formátu.

Michal Dragoun se zabývá touto tematikou dlouhodobě. V roce 2011 vydal doplňující soupis středověkých rukopisů Knihovny Národního muzea. Svou badatelskou pozornost v minulosti věnoval také například tzv. Dábově bibli nebo augustiniánské knihovně v Roudnici nad Labem. Kromě knižní kultury v Čechách se zajímá o kult světců a liturgické kalendáře.

Český středověký rukopis je středobodem této publikace. Prostupuje všemi jejími částmi, a to nejen tematicky, ale i vizuálně. Autorovým cílem bylo poskytnout všeobecnou příručku pro analýzu středověkých a raně novověkých rukopisů. Hlavním těžištěm textu je proto návod, jak sestavit fyzický a obsahový popis rukopisů, čeho všeho si všimat a co vše vzít v potaz. Mimoto autor v úvodní části předkládá výklad o dějinách knihoven v českých zemích, ve kterém zmiňuje nejvýznamnější institucionální i osobní knihovny, prameny k této tematice a množství a původ dochovaných rukopisů v českých zemích. Na konci každé části je vypsána bibliografie, ale čtenář se dovídá o tradičních a internetových zdrojích i v průběhu výkladu. Praktický, až výukový účel této publikace je patrný i z toho, že v úplném závěru se nachází ukázkový popis, jenž napomáhá k vytvoření představy o finálním produktu postupu, který je v „handbušku“ vysvětlen.

Nejvíce pozornosti v této monografii přitahují její ilustrace. Každá zmíněná charakteristika rukopisů, každý jejich prvek, dokonce i výjimečné záležitosti jsou znázorněny na obrázkových přílohách. Těmi jsou velmi kvalitní fotografie různorodých rukopisů; nechybí zvýraznění, popisky či přiblížení detailů. Reálné rukopisy takto doprovází čtenáře téměř na každé straně. Právě tato charakteristika Dragounovy příručky ji pozvedá na výjimečně užitečnou monografii, která opouští jednotvárnost teoretických návodů, a naopak poskytuje barvitý a lehce čitelný postup popisu rukopisu. Celková grafická úprava tohoto „handbušku“ je to nejcennější na celém díle, o to více díky efektivnímu skloubení s teoretickým výkladem. Ilustrace se s textem dokonale doplňují. Jedinou nevýhodou, jíž se ale nejspíše nelze vyhnout, je nutnost častého listování a hledání ilustrace podle jejího čísla na jiných stránkách, než na kterých se nachází daný text, k němuž se váže.

Ze všeho nejdůležitější je vyzdvihnout užitečnost a praktičnost této publikace. Každý krok práce s rukopisem je popsán tak názorně, že s touto příručkou v ruce by se mohl pokusit o vlastní popis a interpretaci rukopisu snad i zvědavý laik. Studenti historie a archivářství mohou tuto monografii vnímat jako učebnici praktické kodikologie. Jsou zde obsaženy veškeré informace, které jsou pro práci s rukopisem třeba. Michal Dragoun tímto „handbuškem“ přináší zásadní příspěvek pro studium kodikologie v českém prostředí.